

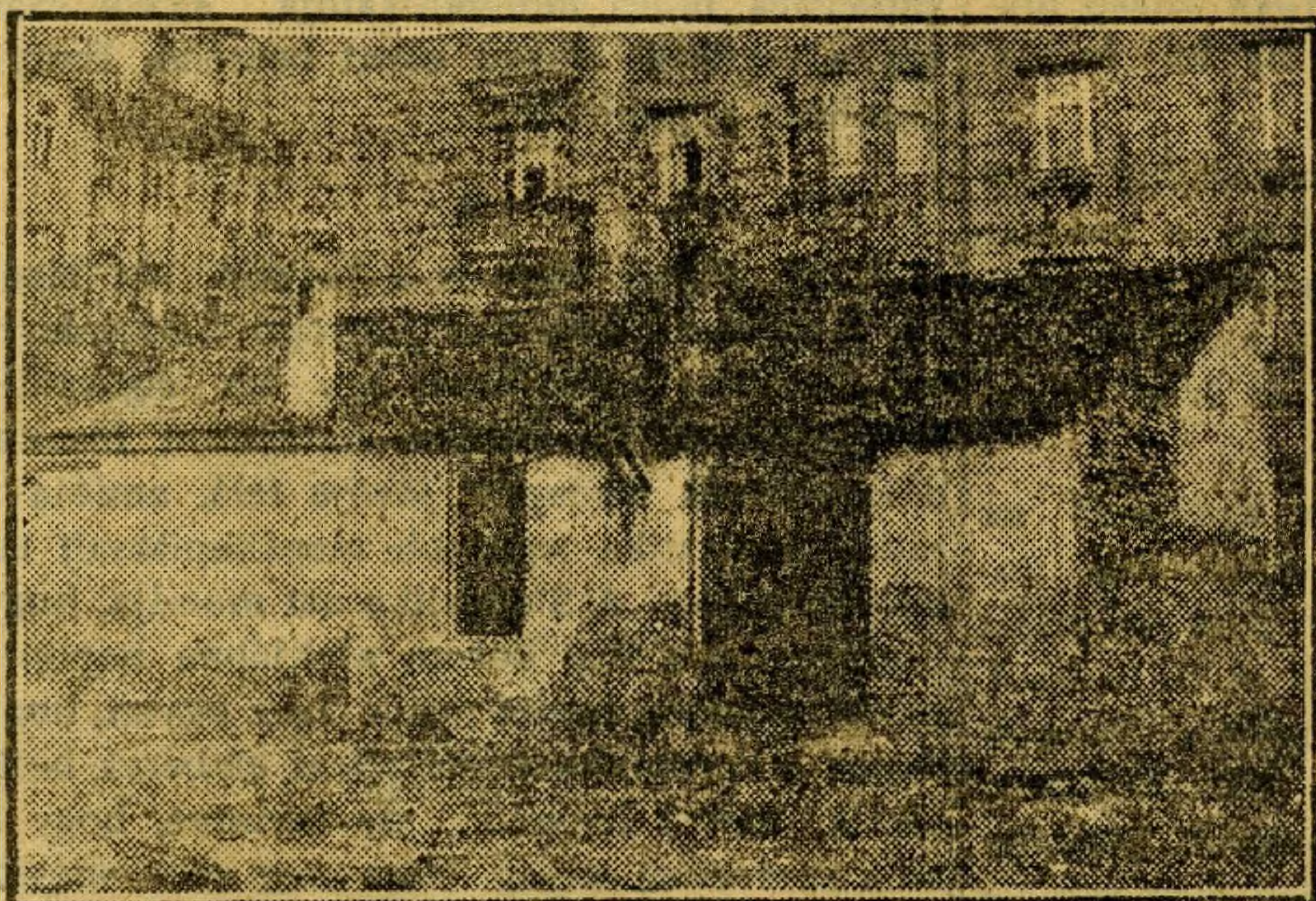
Szomorú Emil:

Hogyan loptak el egy egész házat a legforgalmasabb Lipótvárosban?

Az egykor híres Suhajda-telep rejtelseiből

Ez a furcsa feljegyzés még ott kezdődik a hajdani nagy lakásinség idején és körülbelül abban az időben, amikor élelmes vállalkozók ellopták a Rottenbiller-utca egész faburkolatát. Mert fűtőanyagot se lehetett akkoriban beszerezni, csak a gazdagoknak, a liget, sziget fái állandó veszedelemben forogtak, minden kerítést kivágtak, eltűzeltek és mint utolsó expedienst, csakugyan a főváros néhány utcájának faburkolata maradt. A mai távlatban ez mesének tűnik, nem is igen lehet megmagyarázni, megérteni, miként lehetett a rendőrség szemlállátára felszedni egy egész utcát, rárakni tár-

és egész rövid idő alatt összezsufoltan körülbelül háromszáz ilyen lakás éktelenkedett a Lipótvárosban, egyik egészen rajta a másikon, minden architektorikus csiny és higiénia nélkül. Az emberek magukra hagyatva úgy éltek itt egy egész külön társadalmat, mint a vadak, egyetlen kut nem volt az egész telepen. A beözönlés pedig nemcsak, hogy tartott továbbra is, de egyre fokozódott. Hevenyészett épületek úgy nőttek ki az üres telkeken, reggeltől-estig, a telep felügyeletével megbízott egyetlen házmeister nem bánta, akármilyen veszedelmes építkezés folyik, a fontos az volt, hogy a hajdani vagonlakók pontosan fizessék a csekély bérösszegeket. Ki törődött akkoriban azzal, vajjon a fejükre szakad-e a tető ezeknek a szerencsétlen páriáknak, ki törődött az egész teleppel, a sok szennyel, piszokkal, mely körül apró mosdatlan gyerekek gondtalanul játszadoztak! Utóbb azonban, miután az üzlet elég rentabilisnak bizonyult, már szilárdabb épületek is kerültek az üres telekre, melyek még minden higiénia

szekerekre és elvinni tüzelőnek? Akik ezt a szorgos munkát nézték, talán azt hitték, hogy ez hivatalos eljárás és legközelebb aszfaltrozni fogják az utcát! Csak akkor ébredtek tudatára, hogy voltaképpen mi történt, amikor az utca burkolata már vígan lobogott a kályhákban, némi kis meleget árasztva a zord telekben.

Irtózatos tumultus volt a háború után Budapesten. A vidékről százezrek menekültek és lesem szállottak többé a vasúti szerelvényekről, melyek őket a fővárosba hozták. A megmentett holmijukkal azután ezeket a vagonokat házaknak, lakásoknak állították be, egész hosszú vonatok vesztegeltek a rendező pályaudvarok sinein és azokban a nagy világégés hajótöröttjei, még nemrégiben valamennyien aktív tisztviselők, hivatalnokok, jobbmodu földbirtokosok családjakkal együtt, szerencsétlen vagonlakókká. Egyideig még csodájára jártunk ennek a háború által kitermelt népvándorlásnak, de utóbb megszoktuk ezt is, mint az egyes telepeket, amelyek a főváros periferiáin katonai barakokból alakultak. A vagonlakók külön kerületek voltak itt Budapesten és az évek folyamán annyira beletörődtek ebbe a keserű nomádságba, hogy csak a legszigorubb hatósági intézkedésekkel lehetett őket elmozdítani és megérteni velük, hogy ez az általuk inaugurált rendszer örökké fenn nem tartható, hogy az idők végtelenségéig a sineken nem lakhatnak, mert hiszen a maguk mozgó házaival megbénítják, sőt lehetetlenné teszik az ismét beállított rendes vasúti személy- és teherforgalmat.

A vagonlakók tehát más tájakra szorultak és ahol üres telekre akadtak, ott lécekből, deszkákból valami kis tetőt emeltek és azalatt vonultak meg átmentett holmijukkal. A vagonlakóknak ez az elhelyezkedési próbálkozása adta meg utóbb Suhajda József építőmesternek az ötletet a saját telepe létesítésére. Egy egész csomó olcsón vásárolt telke volt a Lipótvárosban, ezeken szükséglakásokat épített. Mint építőmester, összevásárolta még a háború előtt lebontott házak öreg építőanyagát és ebből egész sor primitív hajlékot varázsolt az üres telkeire. Ezeket azután olcsó pénzben bérbé adta vagonlakóknak, akiknek javarésze olyan szobában húzódott meg családtagjaival együtt, melynek egyik részét a konyha képezte.

Az új vállalkozásnak csakhamar híre ment és a kereslet oly nagy lett e lakások iránt, hogy nem sokkal utóbb oldalszárnyakat kellett emelni

nélkül, de már szobakonyhás lakásokból állottak azok részére, akik ezeknek magasabb lakbérét meg tudták fizetni.

Végre azonban a hatóságok figyelme mégis csak ráterelődött ezekre a lipótvárosi telepekre. Az történt ugyanis, hogy egy hatalmas tavaszi zápor csaknem elmosta az egészet. A víz, miután a telep mélyebben feküdt, behatolt az összes lakásokba, amelyekben csak bokáig vízben lehetett gázolni. A telepesek segélykiáltására felfigyelt az előljáróság, mely megállapította, hogy a telep egész felépítése hitvány és a lakóknak személyi biztonságára semmi sem történt. Ezt a megállapítást alátámasztotta a telepen terjedő ragályos betegség, mely főként a gyermekek közül szedte bőségesen áldozatait. Az újságok nap-nap után foglalkoztak a telep botrányaival és egyre energikusabban követelték a hatóságoktól, hogy azt oszlassák fel.

A koncentrikus támadásnak aztán meg is lett a fogantatója és amikor a főváros a maga hatáskörében 1927-ben megkezdte a szükséglakásépítkezéseket nemes akcióját, sor került a lipótvárosi hírhedt telep feloszlatására is, melynek egyik nevezetes lakosa volt Saguly Ferenc is, a

(Foto Bruck László)

Teréz-körut és Hegedüs Sándor-utca sarkán történt rejtélyes rablógyilkosság leleplezője. Saguly Ferenc, aki valami lopás gyanúja miatt le volt tartóztatva, meglepetésszerűen azt az ajánlatot tette a vizsgálóbíróknak, hogy ha őt egy napra hazae engedik a Suhajda-telepen lakó feleségéhez, akinek gyereke született, ő megmondja, kik ölték meg Leirer Amáliát és hová rejtették el a tőle elrablott ezüst holmikát? Saguly vallomása folytán aztán szabadlábra került Leirer Lőrinc, a meggyilkolt Leirer Amália édesapja, akit odáig ártatlanul azzal vádoltak, hogy része volt a

gyilkosságban és akit már napok óta fogságban tartottak.

A főváros lakásépítő akciója kötelezte Suhajdát, hogy bontsa le a telepét, de az építész nem nagyon sietett e felszólításnak eleget tenni. És ezt annál is kevésbé, mert ő időközben az egész komplexumot, a rajta lévő 43.000 pengős bankkölcsonnel együtt eladta a Stiasny családnak, mely ma is tulajdonosa a hajdani Suhajda-telep telkének, míg Suhajda felépítette a Csillaghegyen, a Kissing-telepen, a kirándulók által oly szívesen frekventált Viktória week-end-telepet.

Már most, rátérve a Lipótváros szívéből ellopott házra, hát ez volt az egyetlen szilárd, téglákból épített és némi higiénikus berendezéssel ellátott ingatlan a hajdani Suhajda-telepen, a Pannónia-utca 48. szám alatt, a Csanádi-utca sarkán. Magas fakerítéssel körülvéve, egyben egyike azoknak a kevés földszinti házaknak, melyek ott felejtődtek a főváros e legszebben kiépült kerületében, az izléses palota-sorok tövében: szomorú és bánatos idők egyetlen maradványa. A nekilendült építkezés közepett úgy maradt ott ez a ház magában lakatlanul, mint egy eltévedt sirály az óceán felett.

Az udvaron, melyet mindkét utca felől magas palánk vett körül, aféle prottyerekék játszadoztak, akiknek a labdájuk egyszer betörve valamelyik ablaküveget, berepült az elhagyott házba. Az okos gyerekek egy darabig lesben állottak, vajjon ki fog odabentről a bezúzott ablakért rájuk támadni? De hiába vártak, nem jelentkezt senki. Így hát bátorságra kaptak és nesztelenül, lábujjhegyen megközelítették a házat, óvatosan felnyitották az ajtót, mely mögött nem volt élőlélek senki. És még mindig a labdájukat keresve, végigbotorkáltak az összes szobákban, amelyek mind üresen állottak. Furcsállották a dolgot és tapasztalataikat kétségkívül elbeszélték odahaza. Az öregek pedig, a szülők, jöttek meggyőződni. Ugyanezt tapasztalták és azt, hogy itt milyen jó ablakszárnyak, ajtók, kályhák, parkettek vannak, melyek mind gazdátlanok és a maguk értékével, valami csekélységgel mégis hozzájárulhatnak ennek a nyomoruságos életnek a feljavításához.

És lassanként kezdtek elszállítani az egész berendezést, semmit se kimélve: ablakszárnyakat, ajtókat, kályhákat, parketteket, végül a ház kapuját. Az 1932/33. tél aztán már a ház kerítésének sem kegyelmezett. Elvittek egész oldalrészeket, úgyhogy ez a Pannónia-utcai ház ma minden oldalról tárva-nyitva van. Mostanában teljesen zavartalanul dolgozva, a tégláknál tartanak, a falakon van a sor, melyekből nem is minden szakértelem nélkül, jó darabot kibontottak és a téglákat elszállították. A falak után pedig kétségkívül a tető következik, a két kémény és tekintettel a tavaszi időjárásra, bizonyára olyan tempóban, hogy előreláthatólag néhány hét múlva a Pannónia-utca 48. számú ház helyét csak a feltépett föld és alapzatok fogják jelölni.

Ezzel pedig megértük a mai kor legkülönösebb csodáját, mely még az utca felszedett faburkolatán is tultesz: elvittek egy egész házat a lipótváros legforgalmasabb részéből!